Mirthe van Doornik

een tafel bij het raam

2023 Prometheus Amsterdam

Voor Lies. Mijn chef.

口寂しい
kuchisabishii:

When you're not hungry but you eat because your mouth is lonely.

I

Koken bestaat voor het grootste gedeelte uit afwassen, dat realiseert niemand zich. Tv-koks laten nooit de troep zien die achterblijft. Je ziet ze proeven, schelden, experimenteren; je ziet ze nooit alles weer schoonmaken. Ik stond af te wassen toen Slootjes het restaurant binnenliep. Ik draaide geen ingewikkelde parfait in elkaar, reed niet op een scootertje naar de markt, poetste geen lokale groenten op; ik waste af en droogde het bestek met een pluisvrije doek. Het was de heetste middag van het jaar, iedereen bewoog zich in slow motion, waardoor de uren zich eindeloos oprekten om zich pas op het laatste moment in de dag te knopen. Buiten stoven vliegende mieren als dikke spetters door de lucht. Hennie, mijn vader, zou zeggen dat dit iets betekende, die hitte, die extreme weersomstandigheden. Als amateurmeteoroloog koppelt hij weersomstandigheden aan gebeurtenissen uit de geschiedenis. Hij kan beweren dat de Spanjaarden de Slag bij Nieuwpoort hebben verloren omdat ze tegen de zon in keken, of dat Keulen werd platgebombardeerd omdat het boven Hamburg onweerde. Hennie is erg goed in het negeren van complexe factoren.

Slootjes liet zich niet tegenhouden door de weersomstandigheden. Hij had het pad gevolgd dat als een slordige lasso om de heuvel lag en zijn auto naast de heg geparkeerd. De bult, zeggen ze in de stad. Door het keu-

kenraam, van achter de grill, kon ik gasten en wandelaars de vlakke top zien bereiken, maar Slootjes merkte ik pas op toen hij midden in de zaak een beetje om zich heen stond te roepen. Er zat geen deur in de keuken. Vanuit de keuken, aan de koude kant, kon je het restaurant in kijken. Je kon de gasten zien binnenkomen, je kon ze zien eten, maar als je ze echt wilde verstaan moest je naar de bar lopen. Het was een goed systeem. Ik wilde niemand verstaan. Ik kon het net opbrengen om kort te zwaaien wanneer gasten hun jas weer aantrokken. Het lucht me altijd op wanneer mensen weggaan of een gesprek beëindigen.

'Daar ben je,' riep Slootjes toen ik de keuken uit liep. Hij droeg laarzen waar zijn benen belachelijk iel in afstaken en hield een plastic tas omhoog. 'In één keer uit de lucht en daarna voor de zekerheid nog even gedraaid.'

Zonder aankondiging liep hij langs mij de keuken in, waar hij een eend uit de zak haalde en op mijn werkbank legde. Hij nam de eendenkop, die over de rand van de werkbank bungelde, tussen duim en wijsvinger en rolde ermee heen en weer. 'Iedereen denkt dat je het lichaam beetpakt en de kop draait. Maar het is andersom: je draait het lijf. Draaien, knak. Pijnloze techniek.'

Ik boog me over het dier, gleed met mijn vinger over de gekleurde veren. Mensen kwamen wel vaker iets brengen. Iets uit een moestuin, wat flyers voor op de bar. Nooit een zelf geschoten eend. Het was een mannetje, er zat hagel in zijn buik. Een groene vleesvlieg marcheerde over het oog richting de donshaartjes in de nek, hield stil om zijn poten tegen elkaar te wrijven. Slootjes vroeg of ik de eend uit zijn jasje wist te bevrijden. Ik schudde mijn hoofd. Ik had absoluut geen ervaring met plukken,

en ook geen tijd, maar Slootjes zag het niet. Hij duwde zijn kin tegen zijn borst, plukte een vliegende mier van zijn overhemd en piekte hem de keuken door. 'Het is de hitte,' verklaarde hij. 'Nu zijn al die verdomde eitjes tegelijk uitgekomen.' Hij richtte zich weer tot de eend: 'Ik schoot vroeger met mijn vader.' Hij keek me kort aan, zijn bovenlip trilde altijd een beetje als hij het over zijn vader had.

Slootjes begon door de keuken te lopen. Wanneer kon hij zijn eend komen eten? Ter hoogte van het gasfornuis draaide hij zich naar me om. 'Je weet hoe mijn moeder het klaarmaakte, toch?'

Met zijn wijsvinger piekte hij tegen een stapel vieze pannen. 'Hebben we nog steeds geen afwasser?'

'Nee,' zei ik. 'Of jawel, de jongen, maar die moet de bediening in, omdat Pom met vakantie is.'

'Dus nee.'

'Dus wat nee?' Ik was niet scherp. Steeds opnieuw duwde ik mijn voorhoofd tegen mijn bovenarm in een poging wat zweet weg te vegen.

'Geen afwasser dus.' Hij pakte een pan op, hield hem even voor zich alsof hij er iets in bakte. 'Weet je wat jij moet hebben? Een Moldaviër! Ik heb een vriend in Portugal die huizen door Moldaviërs laat bouwen. Hij zweert bij Moldaviërs. Geen Polen, geen Marokkanen. Moldaviërs, daar kun je op rekenen.'

Twee nieuwe bromvliegen cirkelden de keuken in, om mijn wapperende handen heen, om daarna alsnog op de eend te landen. Ik dacht aan maden, aan ongeneeslijke wonden, aan hoe vaak het leven neerkomt op een combinatie van ranzigheid en reinheid.

'Is volgende week oké?' Hij keek me aan, zijn mond hing een beetje open, zijn voorhoofd fronste alsof hij

tegen de zon in keek. 'Een tafel voor drie. Mijn neef, zus en ik.'

Hij noemde een dag en ik liep naar de agenda om het op te schrijven. Achter mijn rug hoorde ik hem nogmaals besluiten dat ik een Moldaviër moest hebben voor de afwas. Het volgende moment liep hij de keuken uit, haastig, met grote stappen, alsof hij er direct een voor me ging zoeken.

*

Besluiteloos staarde ik naar de eend. Het duurde even voordat ik weer in beweging kwam. Het eerste wat ik deed was de ramen sluiten om de vliegen tegen te houden. Helemaal beneden aan de voet van de bult knalde de zon in de vijver. Het hele jaar door kwamen er vissers op die vijver af. Eén karper zwom er in het water, een enorme vis waar je in feite zo een groot net overheen kon gooien. Maar vissers willen niet gewoon iets vangen, ze willen iets te slim af zijn. Ze komen bewapend met camouflagepakken, hoedjes, allerlei soorten apparatuur. Ze zetten nog net geen tentje op, al heb ik wel iemand op een stretcher naast de vijver zien liggen: een dikke man met een wereldontvanger met zo'n lange antenne dat hij ermee in de lucht kon roeren tot alle wolken waren opgelost.

Ik droogde de laatste messen, vulde de vaatwasmachine met pannen. Er kriebelde iets in mijn hoofd, alsof er iets door mijn oren mijn hersenen in was gevlogen, waar het nu radeloos ronddwaalde. Ik houd er niet van als mensen in mijn keuken komen en ongevraagd dingen op mijn werkbank smijten. Onhygiënisch. Ook zonder hun spullen zijn mensen onsmakelijk. Het is vast

vreemd voor een kok, maar ik verdraag het niet om ze te zien eten, om ze aan ijs te zien likken, een botje te zien afkluiven. In een restaurant proberen de meesten zich nog wel te gedragen, maar aan de handdoekjes in de toiletten kun je zien dat bijna niemand zijn handen wast. Mannen vrijwel nooit, vrouwen soms, maar die doen weer vreemde dingen met hun haar, alsof ze een dierlijke drang voelen er zoveel mogelijk van te verspreiden. Tussen de gerechten door zitten gasten aan zichzelf te pulken. Met het puntje van de menukaart schrapen ze het vuil onder hun nagels vandaan. Ze hebben misschien schone sokken aangetrokken, maar onder de douche zijn ze er voor het gemak van uitgegaan dat voeten zichzelf wassen, zoals mijn ouders denken dat de gootsteen zichzelf wel schoonspoelt. De gootsteen, ongeveer de goorste plek van je huis, nog smeriger dan je wc.

Ik reinigde de werkbank, schoof de eend naar het schone gedeelte. Ik wist dat eenden, anders dan kippen, droog worden geplukt. Van de kop naar de staart. Ik trok er een paar veren uit. Het ging niet gemakkelijk. De huid was stevig en dik, veerde een flink stuk mee. Er steeg een weeïge lucht uit op, heel anders dan bij vissen, die je recht aankijken. Onder mijn koksbuis golfde het zweet over mijn rug. Pas toen de telefoon ging en ik me van het dier losmaakte, merkte ik hoe nat mijn haar en nek waren. Iemand wilde om zeven uur komen eten. Zijn stem viel in stukjes uit de telefoon, alsof hij in de auto zat, per ongeluk de zee in was gereden en nu op de bodem verbaasd om zich heen keek. Ik had nog een tafel vrij om halfzeven, maar de man vond dat hij dan evengoed toch om zeven uur kon komen omdat dat volgens hem dezelfde tafel was. Ik trok een stuk keukenpapier uit de houder en depte ermee over mijn voorhoofd en nek.

'Hallo?' suisde de zeebodem. 'Hal-lo!'

Iedereen wil altijd om zeven uur komen eten, dat is het probleem. Allemaal op hetzelfde tijdstip doen wat een ander ook doet, dat is waarom we om vijf uur in de file staan en er op Moederdag geen normaal bosje bloemen meer te krijgen is, behalve bij een tankstation.

'Ja,' zei ik, 'dat is inderdaad dezelfde tafel.' Ik drukte de telefoon hard tegen mijn oor en vroeg hem of hij zelf wel eens voor vijftig mensen had gekookt. Ik ben een kok, geen tovenaar. Zelfs een tovenaar kan onmogelijk iedereen binnen twintig, dertig minuten aan het eten krijgen. Je kunt een goede kok zijn, maar desondanks in de avond helemaal vastlopen, zoals een goede minnaar evengoed helemaal niets van de liefde kan begrijpen. Ik legde het hem goed uit, duidelijk, netjes, zonder mijn geduld te verliezen, maar aan de andere kant van de lijn klonk alleen nog een monotoon geluid.

*

'Ruim over de veertig graden,' beweerde de visboer die een bak met vissen op de werkbank zette. De heetste dag in vijf-en-ze-ven-tig jaar. Hij had het net op de autoradio gehoord.

Ik maakte me los van de eend, alles om me heen draaide met me mee, niet helemaal in de juiste snelheid. De visboer legde de bon op mijn werkbank, pakte een spaatje uit de koelkast en hield het flesje even tegen zijn hoofd. Pas toen leek hij de veren op te merken. De hele keukenvloer lag er vol mee.

'Je ziet een beetje bleek,' zei hij toen hij weer naar mij keek. Hij pakte nog een spaatje uit de koelkast, opende het met een opener aan zijn sleutelbos, gaf het aan mij,

hief zijn eigen flesje de lucht in. 'Veel blijven drinken!'

Ik knikte. Bedankte voor mijn eigen spa.

'*No problem*.' De visboer nam een grote slok en maakte een sissend geluid alsof hij leegliep. Er waren vluchten geannuleerd, op het vliegveld moesten mensen op stretchers slapen, hij wist niet waarom, hij vermoedde dat het iets met Rusland te maken had.

De visboer nam nog een slok en keek uit het raam waar zijn bus stationair stond te draaien. Hij droeg een mouwloos shirt, zijn ellebogen leken op citroenen. Toen zijn flesje leeg was draaide hij zich om en zei dat we morgen wel konden afrekenen. Hij moest weer door, het werk deed zichzelf niet. Ik keek hoe hij de heuvel afreed, stak mijn hand op. Zwaaien brengt geluk, dat denk ik soms. Iemand uitzwaaien is onheil bezweren. In mijn broekzak trilde mijn vader om mij over het hitterecord in te lichten. Al dagen zat hij aan de radio gekluisterd in aanloop naar dit moment, deze dag. Ik wachtte tot het trillen stopte, boog me over de bak met vissen. Kabeljauw, zalm, heilbot, zonnevis, zeeduivel. Dagelijks vers van de afslag. Ik pakte een zonnevis, schoof zijn bek uit omdat die zo mooi scharniert. Ik stelde me voor hoe het dier als een oud zeilschip door de diepte voer, rugvinnen als driehoekszeilen, de zijvinnen als extra roeiers. De rest van de middag deed ik wat ik moest doen, terwijl de wereld koortsig verder draaide. Ik fileerde de zeeduivel, maakte een paar dorades schoon door de vinnen eraf te knippen en de binnenkant schoon te spoelen. Ik maakte een mengsel van knoflook, pepers, koriander en zout, vulde de holtes, schoof de vissen heel in de oven. Ik hakte uien, goot de jus de veau af, liet de kalfsbotten afkoelen voor ik ze in de vuilniszak gooide. Ik veegde de vloer aan kant, gooide de eendenveren weg. De eend

verpakte ik in drie plastic zakken, stopte het pakket in de vrieskist, legde er een paar zakken friet op en ging op de deksel zitten.

*

Op een oude opoefiets kwam de jongen de heuvel op, een shirt met een afbeelding van een band van voor zijn tijd, een korte broek, slippers. Hij zette zijn fiets in het rek, sprong even heen en weer tussen de mieren die om zijn benen stoven. Toen hij mij zag zitten stak hij verrast zijn hand op.

We dronken een glas water. Na elke slok spuugde de jongen zijn ijsklonten terug in zijn glas. Hij viste een peer uit zijn rugzak, sneed het stuk fruit in vier stukken. 'Perfect peertje,' oordeelde hij. 'Zoet, sappig, glad als een kikker.' Hij stak me een stuk toe, dat ik weigerde omdat hij er met zijn vingers aan had gezeten.

Ik keek hoe hij een straaltje oplikte dat over zijn arm gleed en vroeg of hij nog wat werk ging verzetten, of dat hij hier de hele dag fruit ging zitten schillen. Ik liet hem een emmer sop vullen, waarmee we buiten de tafels schoonmaakten. We zetten het terras op, dekten in, werden neergeknald zodra we uit de schaduw van de parasols stapten. Ik had hem nooit iets anders zien doen dan afwassen en borden stapelen. Hij was er goed in, geen natuurtalent, maar de gootsteen was nooit verstopt, het warme water nooit op en hij was altijd voor sluitingstijd klaar. Er waren nog niet veel reserveringen voor de avond, toch was ik wat gespannen over het feit dat hij de bediening in moest.

Ik vertelde wat algemene dingen. Geen 'doei' of 'hoi' zeggen tegen gasten. Nooit vragen of het heeft gesmaakt,

maar er altijd van uitgaan dat het smaakt. Een paar keer vroeg ik hem of hij er klaar voor was, of hij nog vragen had. Dan keek hij naar zijn nagels en verklaarde plechtig dat hij nergens ooit zo klaar voor was geweest.

'Wat is er met je nagels?' vroeg ik toen hij de keuken in liep om opnieuw wat ijsblokjes in zijn water te scheppen.

'Nagellak.' Hij haalde zijn puntige schouders op, alsof het hem allemaal was overkomen dat zijn nagels blauw waren. Ik keek naar zijn shirt, zijn dunne armen, de vlassige haartjes op zijn kin waar hij soms aan pulkte. Dat moest ik nog zeggen, dat hij niet aan zichzelf mocht pulken. Eén ding tegelijk. En voor de kritiek uit altijd eerst iets positiefs.

'Het is goed van je dat je de hitte hebt getrotseerd,' zei ik toen hij met het schepje door de ijsblokjesmachine roerde. Ik pakte een knoflookbol, trok de tenen uit elkaar. Ik viel vaak stil als ik met hem sprak, omdat ik naar positieve punten zocht.

'Ik begrijp dat je een shirt aanhebt als het zo warm is. Het is een mooi shirt, maar in de bediening heb ik graag dat je een overhemd aantrekt.'

De jongen knikte traag. 'Prima.' Hij stopte een ijsklontje in zijn mond en vermaalde het luidruchtig tussen zijn kiezen.

*

Veertig punt zeven graden, riep Hennie op mijn voicemail. *Het oude record, verpulverd!* Ik hoorde mijn moeder op de achtergrond iets roepen, mijn vader diep in- en uitademen, toen werd de verbinding verbroken.

We hadden een voorjaar achter de rug waarin het in fe-

bruari opeens twintig graden was geworden. Het vroegste kievitsei ooit werd gevonden, vlinders en lieveheersbeestjes vlogen verdwaasd door de lucht, terrassen vol grijnzende mensen. Iedereen wist dat het íets betekende, deze dwaze aanloop, maar niemand wist wat. En nu was het zomer, werden vissen in hun vijvers gekookt en smolten de ijsklontjes nog voor ze het terras bereikten.

Ik keek naar mijn to-dolijst boven het aanrecht, streepte wat dingen af. De vijf dorades die ik uit de oven haalde zagen er goed uit. Een mooi nieuw gerecht met dikke plakken tomaat tussen de vissen, waardoor ze niet aan elkaar konden verkleven. Ik dronk nog maar een glas water, omdat dat de hele dag werd aangeraden. Ik had de middag bijna weer bij elkaar geraapt toen ik in mijn ooghoeken iets zag bewegen, iets wat dicht tegen de muur van de grill naar de achterkant van de vriezer trippelde en weer terug.

Nooit eerder had ik muizen gehad. Het was een dik, traag beestje, absoluut een muis voor beginners, maar ik had geen idee hoe ik het moest aanpakken. Mijn moeder had de onverschrokkenheid om de muizen waarmee onze kat thuiskwam in de tuin met een schep doormidden te hakken. 'Ik kom niet meer in de muizenhemel,' zei ze schouderophalend wanneer het achter de rug was. Er zijn veel dierenhemelen waar ik zelf ook niet meer aan kan kloppen. Piepende kreeften in mijn pan, soms nog stuiptrekkend op de grill. Niet in de kreeftenhemel, niet in de hertenhemel, geen hemelse velden waar lammetjes grazen. Ik ben er nooit helemaal onverschillig over geweest.

Nog twee keer belde mijn vader. Beide keren nam ik niet op, omdat ik op mijn buik voor de grill de muis lag te bestuderen.

*

'Je weet me te vinden, hè,' zei ik toen we in de namiddag brood met een salade aten. We zaten aan tafel 7, onder de airco, naast de kapstok. 'Je kunt altijd alles aan me vragen.'

De jongen knikte. Elke keer als hij zich over zijn bord boog, staken zijn schouders vleermuisachtig omhoog.

'Het zijn net babyhoofdjes,' zei hij over de kikkererwten. Hij prikte een babyhoofdje aan zijn vork, hield het even in de lucht om het aan me te laten zien, beet er voorzichtig op. Ja, hij had toch een vraag. Hij roerde met zijn vork om de erwten heen en vroeg of hij de mensen die dode dieren bestelden ook iets vegetarisch mocht adviseren. Dode dieren, zo noemde hij het vlees. Lamshaas: dood lam. Kalfshaas: dood kalf.

'Nee, natuurlijk niet,' zei ik. 'Jij gaat niemand iets adviseren.'

De jongen boog zich weer over zijn bord.

Ik nam een slok water, wilde nog wat zeggen, maar verslikte me.

De jongen verschoof zijn stoel een stukje om op mijn rug te kloppen. Laffe, zweterige klopjes. Hij beloofde dat hij zijn best ging doen. Zijn beste been ging hij voorzetten. Toen hij over mijn rug begon te wrijven stond ik op om me van zijn hand los te maken.

Op het trapje voor de ingang dronken we nog een kop koffie. Rolstoelonvriendelijk noemen mensen zo'n trap.

Halfzes. Nog een halfuur voor de eerste gasten kwamen, in mijn broekzak ging mijn telefoon een laatste keer over. Ik had mijn ouders geïnstrueerd dat ze van zes tot negen niet mochten bellen omdat ik in de avond niets voor ze kon betekenen. Een restaurant is als een